

Nowe stanowiska rzadkich chrząszczy (Coleoptera) w Gnieźnie i okolicach

New stands of rare beetles (Coleoptera) in and around Gniezno

Oskar GROBELNY

ul. Gębarzewska 50C, 62-200 Gniezno; e-mail: oskar@grobelnyinfo.pl

KEY WORDS: Carabidae, Meloidae, Rhynchitidae, Wielkopolska, Kujawy Lowland.

Zarówno Gniezno, jak i jego najbliższe okolice nie są dostatecznie dobrze zbadane pod kątem faunistycznym, a ostatnie, nieliczne prace odnoszą się do ubiegłego wieku (np. MIELEWCZYK 1963).

Owady zostały złowione metodą „na upatrzonego”, bądź zwabione lampą PowerLug 230 V z żarówką metahalogenkową HIT 250W E40 o natężeniu światła 19000 lumenów. Wszystkie okazy znajdują się w zbiorze autora, chyba że w tekście zaznaczono inaczej.

Carabidae

Chlaenius tristis (SCHALLER, 1783)

- XU72 Gniezno, 14 VII 2021, 1 ex., 5 VII 2022, 1 ex., nocą do światła, niedaleko małego jeziora zlokalizowanego blisko podmiejskiego lasu sosnowego, leg. et coll. O. GROBELNY.

Omawiany gatunek żyje na torfowiskach, terenach zalewowych oraz podmokłych łąkach w okolicach umiarkowanie, jak i gęsto porośniętych zbiorników wodnych (LUFF 1998, TELFER 2016, KHOBRAKOVA i in. 2020). Poławiano go na Pojezierzu Pomorskim, Pojezierzu Mazurskim, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, Nizinie Mazowieckiej, Dolnym Śląsku, Roztoczu, Sudetach Wschodnich, Sudetach Zachodnich i Beskidzie Wschodnim. (HILDT 1907, GERHARDT 1910, TENENBAUM 1913, TRELLA 1926, BLANK-WEISSBERG 1928, RIZUN 1998, PACUK i REGULSKA 2014, ALEKSANDROWICZ i in. 2016).

Chlaenius vestitus (PAYKULL, 1790)

- XU71 Cielimowo, 25 VI 2022, 1 ex., na odsłoniętym, piaszczystym brzegu niewielkiego zbiornika wodnego na terenie żwirowni, leg. et coll. O. GROBELNY.

Zasiedla wilgotne brzegi niewielkich zbiorników wodnych, jezior i rzek (LUFF 1998). Obserwowany był na Nizinie Mazowieckiej, Dolnym Śląsku, Roztoczu, w Sudetach Zachodnich, Beskidzie Zachodnim oraz Beskidzie Wschodnim i Bieszczadach. (HILDT 1907, GERHARDT 1910, TRELLA 1926, KUBISZ i in. 1998, RIZUN 1998, WOJAS 2008).

Cylindera arenaria viennensis
(SCHRANK VON PAULA, 1781)

- XU71 Cielimowo, 25 VI 2022, 1 ex., 3 VII 2022, 6 exx., na odsłoniętym, piaszczystym brzegu niewielkiego zbiornika wodnego na terenie żwirowni (w trakcie połowów obserwowano również wiele innych osobników), leg. et coll. O. GROBELNY, 2 exx. in coll. Jacek MAZEPA.

Zasiedla piaszczyste, podsiąkające wodą tereny porośnięte skąpą roślinnością (ŻURAWLEW i MARKIEWICZ 2021). Odławiano go na Pojezierzu Pomorskim, Nizinie Mazowieckiej, Nizinie Sandomierskiej, Wyżynie Małopolskiej, i w Beskidzie Wschodnim (HILDT 1907, TRELLA 1926, MIŁKOWSKI i SIENKIEWICZ 2006, ŻURAWLEW i MARKIEWICZ 2021).

Omophron limbatum (FABRICIUS, 1777)

- XU71 Cielimowo, 25 VI 2022, 2 exx., 3 VII 2022, 4 exx., na odsłoniętym, piaszczystym brzegu niewielkiego zbiornika wodnego na terenie żwirowni, leg. et coll. O. GROBELNY, 2 exx. in coll. Jacek MAZEPA.

Drapieżny gatunek żyjący na otwartych, piaszczystych, wilgotnych pobrzeżach różnorodnych zbiorników wodnych (SIENKIEWICZ i in. 2009). Podawano go z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (SIENKIEWICZ i in. 2009), Niziny Mazowieckiej, Beskidu Zachodniego, Beskidu Wschodniego i Roztocza

(TRELLA 1926, RIZUN 1998, WOJAS 2008, JASKUŁA i STEPIEŃ 2012). Ponadto występuje na Pojezierzu Pomorskim, Pojezierzu Mazurskim i na terenie Puszczy Białowieskiej (KUBISZ i SZWAŁKO 1991, SIENKIEWICZ 1995, ALEKSANDROWICZ i in. 2003).

Meloidae

Cerocoma schaefferi (LINNAEUS 1758)

– XU71 Gniezno, 30 V 2022, 2 exx., z kwiatów *Anthemis* sp. na nasłonecznionej polanie, leg. et coll. O. GROBELNY; idem, 31 V 2022, co najmniej 6 exx., na kwiatkach *Anthemis* w godzinach popołudniowych, obs. O. GROBELNY.

Podobnie, jak inni przedstawiciele tego rodzaju, *C. schaefferi* preferuje nasłonecznione, otwarte siedliska. Gatunek ten aktywny jest od kwietnia do października, z okresem szczytowego pojawu przypadającego na maj, czerwiec i lipiec (TURCO i BOLOGNA 2011). Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podawany był z Mosiny, Poznania, Rawicza czy Przybrodzina (ŻURAWLEW i MELKE 2020). Stanowisko najbliższe Gniezna znajduje się jednak w Jankowie Dolnym (obs. niepubl. Mariusz SZYSZKOWICZ).

Rhynchitidae

Lasiorynchites caeruleocephalus (SCHALLER, 1783)

– XU72 Gniezno, 25 VII 2021, 1 ex., nocą do światła, nieopodal małego, podmiejskiego lasu sosnowego, leg. et coll. O. GROBELNY.

Formy dorosłe tego chrząszcza pojawiają się w pierwszej połowie maja i obserwować je można aż do września w borach, lasach mieszanych, siedliskach leśnych o charakterze mieszanym oraz zadrzewieniach miejskich (MAZUR 2002). Preferują umiarkowanie ciepłe, suche bądź lekko wilgotne tereny. Żerują na liściach drzew z rodzaju *Betula*, *Quercus* i *Alnus*. Larwy odżywiają się młodymi pędami roślin z rodzaju *Pinus* (CMOLUCH 1979, MAZUR 2002, GØNGET 2003). W Polsce notowany był między innymi z Pojezierza Mazurskiego, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej Niziny Mazowieckiej, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i Wyżyny Lubelskiej (CMOLUCH 1979, KNUTELSKI i KUBISZ 1993, GUTOWSKI i in. 2010, MARCZAK i in. 2011, MAZUR 2011).

Podziękowania

Autor pragnie podziękować dr Monice KUCHARSKIEJ-ŚWIERSZCZ, dr. hab. Tomaszowi MOKRZYCKIEMU, Panom Aleksandrowi BOROWCOWI i Maciejowi SOSNOWSKIEMU za cenne wskazówki dotyczące pracy. Ponadto dziękuję Panu Mariuszowi SZYSZKOWICZOWI za udostępnienie obserwacji.

PIŚMIENNICTWO

- ALEKSANDROWICZ O., GAWROŃSKI R., BROWARSKI B 2003. New species of carabid beetles (Coleoptera: Carabidae) from North-East Poland. *Baltic Journal of Coleopterology*, **3** (2): 153-156.
- ALEKSANDROWICZ O., ZWAŁ A., ŚMIETANA P. 2016. Ground beetles assemblages (Coleoptera, Carabidae) of the Krasińska Kępa reserve. *Acta Biologica*, **23**: 5-13.
- BLANK-WEISSBERG S. 1929. Z badań nad fauną szczypawek (Carabidae) słonawisk Ciecchońskich. *Polskie Pismo Entomologiczne*, **5** (1-2): 68-73.
- CMOLUCH Z. 1979. Chrząszcze – Coleoptera. Rhinomaceridae, Attelabidae. *Klucze do Oznaczania Owadów Polski*, **XIX**, 96-97: 1-60.
- GERHARDT J. 1910. Verzeichnis der Käfer Schlesiens preußischen und österreichischen Anteils. Springer, Berlin, **3**: 14-15.
- GØNGET H. 2003. The Nemonychidae, Anthribidae and Attelabidae (Coleoptera) of Northern Europe. *Fauna Entomologica Scandinavica*, **38**: 1-132.
- GUTOWSKI J.M., KUBISZ D., SUĆKO K., ZUB K. 2010. Sukcesja saproksylicznych chrząszczy (Coleoptera) na powierzchniach pohuraganowych w drzewostanach sosnowych Puszczy Piskiej. *Leśne Prace Badawcze*, **71** (3): 279-298.
- HILDT L.F. 1907. Spis owadów znalezionych pod Warszawą, oraz w okolicach w promieniu 40 kilometrów odległych. *Pamiętnik Fizyograficzny*, **19** (3): 59-80.
- JASKUŁA R., PRZEWOŹNY M., MELKE A. 2009. Chrząszcze (Coleoptera). (ss. 27-59) [W:] JASKUŁA R., TOŃCZYK G. (red.) *Owady (Insecta) Spalskiego Parku Krajobrazowego Część I. Mazowiecko-Świętokrzyskie Towarzystwo Ornitologiczne*.
- JASKUŁA R., STEPIEŃ A. 2012. Ground beetle fauna (Coleoptera: Carabidae) of protected areas in the Łódź Province. Part I. Nature reserves. *Fragmenta Faunistica*, **55** (2): 101-122.
- KHOBRAKOVA L.TS., RUDYKH S.G., TS U., GANTIGMAA CH. 2020. Life cycle of ground beetle *Chlaenius tristis reticulatus* Motschulsky, 1844 (Coleoptera: Carabidae) in the conditions of western Transbaikalia. *Far Eastern Entomologist*, **418**: 19-24.
- KINELSKI S., SZUJECKI A., 1959. Materiały do poznania chrząszczy (Coleoptera) fauny krajowej. *Polskie Pismo Entomologiczne*, **29** (15): 215-250.
- KNUTELSKI S., KUBISZ D. 1993. Nowe stanowiska niektórych rzadko spotykanych w Polsce chrząszczy (Coleoptera) z rodzin: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae i Curculionidae. *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, **1044** (38): 61-72.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P. 1991. Nowe dla Podlasia i Puszczy Białowieskiej gatunki chrząszczy (Coleoptera). *Wiadomości Entomologiczne*, **10** (1): 5-14.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P., WOJAS T. 1998. Materials to the fauna of the Western Bieszczady Mts. (Polish Eastern Carpathians). *Rocznik Muzeum Górnoląskiego w Bytomiu (Przyr.)*, **15**: 5-15.
- LASECKI R., MARCZAK R., MAZUR A.M., WANAT M. 2011. Leaf-rolling weevils (Curculionidae: Attelabidae, Rhynchitidae) in Kampinos National Park. *Nature Journal*, **44**: 135-140.
- LUFF M.L. 1998. Provisional atlas of the ground beetles (Coleoptera, Carabidae) of Britain. *Institute of terrestrial Ecology, Huntingdon*, 164-165.

- MAZUR A.M. 2011. Weevils (Coleoptera: Curculionoidea) of the Stobrawski Landscape Park. *Polskie Pismo Entomologiczne*, **80** (2): 321-342.
- MAZUR M. 2002. The distribution and ecology of weevils (Coleoptera: Nemonychidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) in western Ukraine. *Acta Zoologica Cracoviensia*, **45** (3): 213-244.
- MIELEWCZYK S. 1963. Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera – Heteroptera) wód okolic Gniezna. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, **12**: 65-83.
- MILKOWSKI M., SIENKIEWICZ P. 2006. Nowe stanowiska *Cicindela arenaria viennensis* SCHRANK 1871 (Coleoptera: Carabidae) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej i Wyżynie Małopolskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **25** (1): 59-60.
- PACUK B., REGULSKA E. 2014. Nowe stanowiska interesujących gatunków biegaczowatych (Coleoptera: Carabidae) na Pojezierzu Mazurskim. *Wiadomości Entomologiczne*, **33** (3): 165-181.
- RIZUN W.B. 1998. Biegaczowate (Coleoptera, Carabidae) Roztocza. *Fragmenta Faunistica*, **41** (5): 33-47.
- SIENKIEWICZ P. 1995. Nowe stanowisko *Omophron limbatum* (FABRICIUS, 1777) (Coleoptera, Carabidae) na Pojezierzu Pomorskim. *Wiadomości Entomologiczne*, **14** (4): 251.
- SIENKIEWICZ P., PRZEWOŹNY M., KONWERSKI SZ. 2009. Nowe dane o występowaniu chrząszczy (Coleoptera) z wybranych rodzin na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Część I. Biegaczowate (Carabidae). *Wiadomości Entomologiczne*, **28** (4): 219-230.
- TELFER M.G. 2016. A review of the beetles of Great Britain: Ground beetles (Carabidae): Species Status No. 25. *Natural England Commissioned Reports*, **189**.
- TENENBAUM SZ. 1913. Chrząszcze (Coleoptera) zebrane w Ordynacji Zamojskiej w gub. Lubelskiej. *Pamiętnik Fizyograficzny*, **21** (3): 1-72.
- TRELLA T. 1926. Wykaz chrząszczy okolic Przemyśla Cicindelidae, Carabidae, Rhyssodidae. *Polskie Pismo Entomologiczne*, **5** (1-2): 68-73.
- TURCO F., BOLOGNA M.A. 2011. Systematic revision of the genus *Cerocoma* Geoffroy, 1762 (Coleoptera: Meloidae: Cerocomini). *Zootaxa*, **2853**: 24-25.
- WOJAS T. 2008. Biegaczowate (Coleoptera, Carabidae) Gorców. *Ochrona Beskidów Zachodnich*, **2**: 51-101.
- ŻURAWLEW P., MARKIEWICZ E. 2021. Nowe stanowisko *Cylindera arenaria viennensis* (SCHRANK von PAULA, 1781) (Coleoptera: Carabidae) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **40** (1): 4.
- ŻURAWLEW P., MELKE A.P. 2020. Ponowne stwierdzenie *Cerocoma schaefferi* (Linnaeus, 1758) (Coleoptera: Meloidae) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. *Wiadomości Entomologiczne*, **39** (4): 3-4.

Wpłynęło: 2 lutego 2023
Zaakceptowano: 12 maja 2023